

Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi

Dergi Web sayfası: <http://dergipark.gov.tr/adea>

ISSN 2651 – 5067

Z KUŞAĞININ OKUMA KAYGISI, OKUMA MOTİVASYONU VE OKUMA ALIŞKANLIĞI READING ANXIETY, READING MOTIVATION AND READING HABIT OF THE GENERATION Z

Yunus Emre ÇEKİCİ*

* Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Türk Dili Bölümü,
yunusemreckici@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0247-3779

Halil Erdem ÇOCUK**

**Karamanođlu Mehmetbey Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal
Bilimler Eğitimi Bölümü, halilerdemcocuk@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0027-
4223

Referans: Çekici, Y. E., Çocuk, H. E. (2022). Z Kuşağının Okuma Kaygısı, Okuma Motivasyonu Ve Okuma Alışkanlığı. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 45-57.

Gönderilme Tarihi: 09.09.2022

Kabul Tarihi :25.12.2022

Özet: Değişen zamanla birlikte yeni kuşakların ilgi, gereksinim ve alışkanlıklarının da değiştiği gözlemlenmektedir. Z kuşağı olarak adlandırılan 2000 sonrası doğumlarının kendinden önceki kuşaklardan birçok açıdan farklı ilgi ve gereksinimlere sahip olduğu, birçok çalışmada dile getirilmiştir. Bu bağlamda z kuşağının okuma duygu ve davranışları da araştırmaya değer bir konudur. Z kuşağının okuma yaklaşım ve eylemlerinin tespiti, okuma eğitiminin planlanması ve uygulanması açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı, “z kuşağı” olarak adlandırılan 2000 sonrası doğumlu öğrencilerin okuma kaygı, motivasyon ve

---

alışkanlık düzeylerini belirlemektir. Betimsel alan araştırması niteliğindeki bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma grubu; 149'u ortaokul, 167'si ise lise olmak üzere toplam 316 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma verileri, çeşitli istatistikî analiz teknikleriyle çözümlenmiştir. Çalışma sonucunda araştırmaya katılanların ortalama düzeyde bir okuma kaygısına, ortalamanın üstünde bir okuma motivasyonuna, ortalamanın biraz üstünde bir okuma alışkanlığına sahip olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın okuma eğitimi alanındaki araştırma ve uygulamalara katkı sunması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Z kuşağı, Okuma Kaygısı, Okuma Motivasyonu, Okuma Alışkanlığı.

Abstract: It is observed that with the changing time, the interests, needs and habits of new generations also change. It has been stated in various studies that those born after 2000, called the Generation Z, or Gen Z, have many different interests and needs from the previous generations in many respects. In this context, the reading emotions and behaviors of the Gen Z is also a subject worth investigating. The determination of the reading approaches and actions of the Gen Z is important in terms of planning and implementation of reading education. The aim of this study is to determine the reading anxiety, motivation and habit levels of students born after 2000, called "Gen Z". In this study, which is a descriptive field research, scanning model was used. The research group consists of a total of 316 students, 149 of whom are secondary school and 167 are high school. Research data were analyzed with various statistical analysis techniques. As a result of the study, it was determined that the participants of the study had an average level of reading anxiety, an above-average reading motivation, and a slightly above-average reading habit. The study is expected to contribute to research and applications in the field of reading education.

Keywords: Z Generation, Reading Anxiety, Reading Motivation, Reading Habit.

1. Giriş

İnsan-insan, insan-toplum, insan-doğa etkileşimi hem insanı hem toplumu hem de doğayı değiştirmektedir. Öyle ki bu etkileşim içinde insanın değişimin öznesi mi, nesnesi mi olduğunu belirlemek her zaman mümkün olmamaktadır. Ancak geçmişten günümüze insanın, yaşamın, toplumun, doğanın kısacası zamanın değiştiği de bilinmektedir. Bu değişim ise bazen yavaş, bazen ise hızlı gerçekleşmektedir. 21. yüzyılda ortaya çıkan sosyal ve teknolojik gelişmeler, değişimin hızını günden güne ivmelenmektedir. Sosyal bilimler bu değişimi ve nedenlerini anlamaya çalışmakta, eğitim bilimleri de değişen zamanı değerlendirerek öğrenme ve öğretme süreçlerine yeni pencereler açmaktadır.

"Kuşak", yukarıda sözü edilen toplumsal değişimin ve zamanın ruhunun anlaşılmasına zemin hazırlayan anahtar kavramlardan biridir. Değişen zaman içinde benzer görüşleri paylaşan; benzer alışkanlıklara ayak uyduran; ortak beklenti, duyarlılık ve kaygılar taşıyan; genellikle yakın yaş aralığında bulunan insanlar, sosyolojide ve gelişim psikolojisinde "kuşak" şeklinde kavramsallaştırılmaktadır. Güncel Türkçe Sözlük'te

kuşak, yaklaşık olarak aynı yıllarda doğmuş, aynı çağın şartlarını, dolayısıyla birbirine benzer sıkıntıları, kaderleri paylaşmış, benzer ödevlerle yükümlü olmuş kişilerin topluluğu (felsefe); yaklaşık yirmi beş otuz yıllık yaş kümelerini oluşturan bireyler öbeği, göbek, nesil, batın, jenerasyon (toplumbilim) (TDK, 2011, s. 1542) şeklinde tanımlanmaktadır. Kuşak kavramı başka çalışmalarda “Aynı dönemlerde yaşayan, ortak özelliklere sahip bireylerin oluşturduğu gruplar” (Adıgüzel, Batur ve Ekşili, 2014, s. 165) ve “Benzer bir zaman aralığında doğmuş, benzer yaş ve hayat dönemlerini paylaşan ve belirli bir dönemin olayları, eğilimleri tarafından şekillendirilmiş insan topluluğu” (Keleş, 2011, s. 131) şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımlardan kuşağın ortak görüş, benzer ilgi ve tutumları paylaştığı anlaşılmaktadır.

Yukarıdaki tanımlarda görüldüğü üzere kuşakların belirlenmesindeki temel ölçütlerden biri yaştır. Birbirine yakın dönemlerde doğanların bir “kuşak” oluşturduğu kabul edilmektedir. Ancak Kanatlı (2022, s. 11), “Yaşla anlayış arasında kesin bir doğru ya da ters orantıdan söz edilemez. Bu bakımdan, özellikle sosyal adaletsizliğin yaygın ve bölgeler arası gelişmişlik düzeyinin çok farklı olduğu coğrafyalarda kuşağı, yaşa göre değil benzer yaşam koşullarına göre değerlendirmek daha doğru olabilir.” diyerek kuşakların belirlenmesinde göz önünde bulundurulanan “yaş” ölçütüne eleştirel bir yaklaşım sunmaktadır. Helsper ve Eynon (2016), beceri kazanma ve deneyimle kuşaklar arasındaki farkların kapanabileceğini ileri sürmektedir. Ardiç ve Altun (2017, s. 13), kuşak araştırmalarında tespit edilen özelliklerin tüm kuşak üyelerine genellendiğini, ancak her kuşak içinde çeşitli varyasyonların da hesaba katılması gerektiğini belirtmektedir. Benzer biçimde Mannheim (2018), bir kuşağa atfedilen özelliklerin o kuşağın tüm üyelerine yayılmadığını düşünmektedir. Gültekin ve Şahin (2022), her ülkenin kuşak gelişiminin farklı olduğunu hatırlatmaktadır. Ayrıca iletişimsel gelişmelerin de etkisiyle bütün kuşakların birbirine benzemeye başladığı, kuşak çatışmasının yerini kuşak çatışmasızlığına bıraktığı yönünde de görüşler bulunmaktadır (Kanatlı, 2022). Dolayısıyla bir kuşağın tüm bireylerine yönelik genelleyici yargılardan olabildiğince kaçınmak, kuşak araştırmalarında ihtiyatlı bir dil kullanmak gerekmektedir.

Genellemelerin yanlışlanabilirliğini göz önünde bulundurmakla birlikte, bazı insanların ortak duyuş ve düşünüş tarzına sahip olduğu da sosyal psikolojideki birçok çalışmada ortaya konulmuştur. “Kuşakların sınıflandırılmasında genellemeler yapılmasını sağlayan durum aynı kültürel ve sosyal ortamları paylaşan, aynı yıllarda yaşayan bireylerin davranış benzerlikleridir” (Gültekin ve Şahin, 2022, s. 31). Üstelik kuşak kavramsallaştırması, toplumsal ve entelektüel hareketlerin yapısını anlamada kılavuz işlevi taşımaktadır (Mannheim, 2018, s. 326). Bu kapsamda çeşitli kuşak sınıflandırmaları yapıldığı görülmektedir. Alan yazınında, altı kuşak üzerinde bir uzlaşma olduğu söylenebilir. Bunlar: sessiz kuşak (1900-1945), bebek patlaması kuşağı (1946-1964), x kuşağı (1965-1979), y kuşağı (1980-1999) ve z kuşağı (2000-2010) (Altunbay ve Bıçak, 2018, s. 130; Ayhün, 2013, s. 97-101; Çetin ve Karalar, 2016, s. 161; Kavalcı ve Ünal, 2016, s. 1035). Anılan kuşaklar içinde, günümüzde üniversite, lise ve ortaokul çağında olan Z kuşağı üzerine birçok çalışma ve değerlendirme yapılmıştır. Bu değerlendirmelerde z kuşağının yaşama ve öğrenme alışkanlık ve tutumlarının, diğer kuşaklardan farklı olduğu belirtilmektedir. Kısaca söylemek gerekirse z kuşağı, internete olan bağlılığı oldukça fazla, teknolojik gelişmeleri yakından takip eden, cep

telefonları, sosyal paylaşım siteleri gibi farklı iletişim kanallarıyla etkileşim ve iletişimlerini düzenli bir biçimde gerçekleştiren bir kuşaktır (Ardıç ve Altun, 2017, s. 18). Taşlıbeyaz (2019, s. 723), z kuşağını konu edinen 131 makaleyi inceleyerek bu kuşağın özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır: Teknoloji kullanma eğilimi fazla; internet kullanma yüzdeleri yüksek; farklı ihtiyaç ve motivasyon faktörlerine sahip; lider, girişimci, duyarlı; bilgiyi hızlı yorumlayan; bireyselliğe önem veren; yaratıcı; motor becerileri daha gelişmiş; gerçekçi; eğlenceye önem veren, işbirliği yapabilen; iyimser, iletişim becerisi yüksek. Kısacası alan yazınındaki birçok çalışma, z kuşağının farklı ilgi, alışkanlık ve beklentileri olduğu konusunda uzlaşmaktadır.

Yapılan çalışma ve değerlendirmeler incelendiğinde z kuşağının teknoloji ve yeni medyayla iç içe olduğu görülmektedir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda z kuşağının okuma durumu, incelemeye değer bir konu olmaktadır. “Aynı kuşağın içinde yer alan öğrencilerin aşağı yukarı aynı özellikler göstermeleri, öğrencileri tanımayı kolaylaştıracaktır. Öğrencileri tanımak beraberinde onlara yönelik hazırlanacak olan eğitim öğretim faaliyetlerini daha bilinçli olarak ele almayı ve gerekli adımları ona göre atmaya sağlayacaktır” (Altunbay ve Bıçak, 2018, s. 128). Bu nedenle z kuşağının okuma duygu ve davranışlarının tespiti, okuma eğitiminin planlanması açısından önem taşımaktadır.

Yukarıdaki problem durumundan hareketle, Z kuşağının okuma durumuna yönelik araştırmaları belirlemek üzere YÖK Akademik, Dergipark ve TR Dizin arama motorlarında “z kuşağı”, “okuma kaygısı”, “okuma motivasyonu” ve “okuma alışkanlığı” anahtar kavramları kullanılarak alan yazını taraması yapılmıştır. Alan yazını taraması sonucunda z kuşağının okuma tercihlerini ele alan sadece bir çalışma (Gültekin ve Şahin, 2022) tespit edilmiştir. Ancak alan yazınında z kuşağının okuma kaygı, motivasyon ve alışkanlığını ele alan herhangi bir çalışmanın bulunmadığı belirlenmiştir.

Bu çalışmanın amacı, z kuşağının okuma kaygı, motivasyon ve alışkanlık düzeylerini belirlemektir. Çalışmanın üç alt problemi vardır.

1. Z kuşağının okuma kaygı, motivasyon ve alışkanlık düzeyleri nasıldır?
2. Z kuşağının okuma kaygı, motivasyon ve alışkanlık düzeyleri “öğrenim kademesine, cinsiyete ve elektronik kitap okuma durumuna” göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Z kuşağının okuma kaygı, motivasyon ve alışkanlık düzeyleri arasındaki ilişki nasıldır?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Nicel modeldeki bu çalışma, z kuşağının okuma kaygı, motivasyon ve alışkanlık düzeylerini ortaya koymaya ve bu düzeylerin çeşitli değişkenlerce test edilmesine dönük betimsel bir alan araştırmasıdır. Verilere ulaşmak için tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2008, s. 77).

2.2. Araştırma Grubu

Çalışma kapsamında, Türkiye'nin güneyinde yer alan bir ilde yaşayan 332 lise ve ortaokul öğrencisine ulaşılmıştır. Ancak ölçekleri düzgün bir biçimde doldurmadığı tespit edilen 16 öğrencinin verisi analiz kapsamından çıkartılmış ve analizler 316 katılımcının verisi üzerinden yürütülmüştür. Katılımcılardan 212'si kız, 104'ü ise erkek öğrencilerdir. Bu öğrencilerden 149'u ortaokul, 167'si ise lise öğrencisidir. 94 öğrenci düzenli olarak e-kitap okuduğunu belirtirken 222 öğrencinin e-kitap okumadığı görülmüştür.

2.3. Veri Toplama Araçları

"Metinlere Yönelik Okuma Motivasyonu Ölçeği", Aydemir ve Öztürk (2013) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, "okuma zorluğunun algılanması", "okuma yeterliği", "okumaya yönelik çaba/takdir edilme" ve "okumanın sosyal yönü" olmak üzere dört faktör ve 22 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan dört faktör toplam varyansın %46.23'ünü açıklamaktadır. Toplamda iç tutarlık katsayısı da .81 olarak bulunmuştur.

"Okuma Kaygısı Ölçeği", Melanlıoğlu (2014) tarafından geliştirilmiştir. Faktör analizi sonucunda bu ölçeğin "okuma sürecini planlama (0, 682-0, 544)", "okumayı destekleyen unsurlar (0,821-0,774)", "okuduğunu anlama ve çözümlenme (0,763-0,471)" şeklinde üç faktörlü bir yapı gösterdiği, Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısının 0,87 olduğu tespit edilmiştir. Gerçekleştirilen aşamalar sonrasında ortaokul öğrencilerinin okuma kaygılarını belirlemeye yönelik psikometrik özellikleri incelenmiş 14 maddelik bir ölçek ortaya konmuştur.

"Kitap Okuma Alışkanlığı Ölçeği", Tok, Küçük ve Kırmacı (2015) tarafından geliştirilmiştir. Döndürülmüş faktör yük değeri sonuçlarına göre birinci faktörde 7 madde, ikinci faktörde 5 madde ve üçüncü faktörde ise 3 madde bulunmaktadır. Faktörler altında toplanan maddelerin incelenmesi doğrultusunda birinci faktör "Kitapların Becerilere Yansıması" ikinci faktör "Kitapla Kurulan İlişki" üçüncü faktör "Kitaplardan Hareketle Anlatıma Yönelme" olarak isimlendirilmiştir. Ölçeğin Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı .86 olarak hesaplanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Z kuşağının okuma kaygı, motivasyon ve alışkanlık düzeylerinin değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ortalamalar arası fark testleri gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla öncelikle bağımsız değişken düzeyinde bağımlı değişkenin normal dağılıp dağılmadığı incelenmiştir. Araştırma grubunun katılımcı sayısı 333 olduğu için normallik testlerinden Kolmogrov-Smirnov'a bakılmıştır. 17 uç değer atılmış ve 316 katılımcının normallik testi sonucunda ($p>0.05$) verilerin toplam puan üzerinde normal olarak dağıldığı gözlenmiştir. Bu nedenle veri analizinde parametrik istatistiklerden Bağımsız Örneklem için T testi kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişkide ise Pearson korelasyon analizinden yararlanılmıştır.

3. Bulgu ve Yorumlar

3.1. Z Kuşağının Okuma Kaygı, Okuma Motivasyon ve Okuma Alışkanlık Düzeyi

Katılımcıların okuma kaygısı, okuma motivasyonu ve okuma alışkanlığı ölçeklerine ilişkin betimsel analizlerin sonucu, Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Okuma Kaygısı, Okuma Motivasyonu ve Okuma Alışkanlığı Ölçeklerine Yönelik Betimsel İstatistikler

Değişkenler	N	Ort	Ss	Min.	Max.	Basıklık	Çarpıklık
1. Okuma Kaygısı	316	36,66	11,14	14	66	-,62	,24
2. Okuma Motivasyonu	316	77,81	10,68	42	110	1,33	-,78
3. Okuma Alışkanlığı	316	52,34	11,47	21	75	-,44	-,24

Yapılan analizlerde katılımcıların; “okuma kaygısı” ortalaması $36,66 \pm 11,14$ (Min=14; Maks=66), “; Okuma Motivasyonu” ortalaması $77,81 \pm 10,68$ (Min=42; Maks=110), “Okuma Alışkanlığı” ortalaması $52,34 \pm 11,47$ (Min=21; Maks=75) olarak saptanmıştır. Puanların basıklık ve çarpıklık değerleri incelendiğinde ise bu değerlerin -1 ile +1 aralığında olduğu gözlenmektedir.

Okuma Kaygısı Ölçeğinden alınabilecek en az puan 14, en yüksek 70’dir ve alınan yüksek puan, okumaya yönelik yüksek kaygıyı ifade etmektedir (Melanlioğlu, 2014). Katılımcıların okuma kaygısı aritmetik ortalaması 36,66 olarak saptanmıştır. Bu bulguya göre araştırmaya katılanların ortalama bir kaygı düzeyine sahip olduğu söylenebilir. Okuma motivasyonu ölçeğinde ise alınabilecek en yüksek puanın 110 olduğu dikkate alındığında 77,81 olan katılımcı aritmetik ortalamasının yüksek olduğu ifade edilebilir. Okuma alışkanlığı ölçeğinin maksimum değeri ise 75’dir. Katılımcıların 52,34 aritmetik ortalaması, ortalamanın biraz üstünde olduğunu göstermektedir.

3.2. Çeşitli Değişkenlere Göre Z kuşağının Okuma Kaygısı, Okuma Motivasyonu ve Okuma Alışkanlığı

Katılımcıların cinsiyet değişkenine göre okuma kaygısı, okuma motivasyonu ve okuma alışkanlıkları ölçeklerinin puan ortalamaları arasında fark olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem için t testinden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Okuma Kaygısı, Okuma Motivasyonu ve Okuma Alışkanlığı Ölçeklerinin Cinsiyet Değişkenine Göre t-testi Sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Okuma kaygısı	Kız	212	37,86	10,79	314	2,76	,01*
	Erkek	104	34,21	11,49			
Okuma motivasyonu	Kız	212	79,90	9,59	314	5,16	,00*
	Erkek	104	73,56	11,52			
Okuma alışkanlığı	Kız	212	53,71	11,03	314	3,08	,00*
	Erkek	104	49,54	11,90			

* $p < 0,5$

Yapılan analizde her üç değişkende de kız öğrencilerin puanlarının erkek öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Katılımcıların eğitim kademesi değişkenine göre okuma kaygısı, okuma motivasyonu ve okuma alışkanlıkları ölçeklerinin puan ortalamaları arasında fark olup olmadığını

belirlemek için bağımsız örneklem için t testinden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Okuma Kaygısı, Okuma Motivasyonu ve Okuma Alışkanlığı Ölçeklerinin Eğitim Kademesi Değişkenine Göre t-testi Sonuçları

Değişkenler	Eğitim Kademesi	n	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Okuma kaygısı	Ortaokul	149	34,46	11,05	31	-	,00*
	Lise	167	38,62	10,88	4	3,37	
Okuma motivasyonu	Ortaokul	149	76,66	10,99	31	-	,07
	Lise	167	78,84	10,31	4	1,81	
Okuma alışkanlığı	Ortaokul	149	53,39	12,27	31	1,55	,12
	Lise	167	51,39	10,66	4		

* $p < 0,5$

Yapılan analizde her üç değişkende de lise öğrencisi katılımcıların puan ortalamalarının ortaokul öğrencisi katılımcıların puan ortalamalarından daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Ancak yapılan t testi sonuçları incelendiğinde okuma kaygısı değişkenine göre bu farkın anlamlı olduğu ancak okuma motivasyonu ve okuma alışkanlığı değişkenlerinde bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı gözlenmiştir. Yani lise öğrencilerinin okuma kaygıları ortaokul öğrencilerinden anlamlı düzeyde daha yüksektir ancak okuma motivasyonu ve okuma alışkanlıkları arasında anlamlı bir fark yoktur.

Katılımcıların elektronik kitap okuma değişkenine göre okuma kaygısı, okuma motivasyonu ve okuma alışkanlıkları ölçeklerinin puan ortalamaları arasında fark olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem için t testinden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Okuma Kaygısı, Okuma Motivasyonu ve Okuma Alışkanlığı Ölçeklerinin E-Kitap Okuma Değişkenine Göre t-testi Sonuçları

Değişkenler	E-Kitap Okuma	n	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Okuma kaygısı	Okuyan	94	36,99	10,4	31	,34	,
	Okumayan	222	36,52	11,4	4		7
							3

Okuma motivasyonu	Okuyan	94	80,12	10,97	2,51	,01*
	Okumayan	222	76,84	10,42		
Okuma alışkanlığı	Okuyan	94	56,45	9,70	4,26	,00*
	Okumayan	222	50,59	11,74		

* $p < 0,5$

Katılımcıların e-kitap okuma değişkenine göre okuma kaygısı, okuma motivasyonu ve okuma alışkanlıkları ölçeklerinin ölçek puan ortalamalarına ilişkin t - testi sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur. Yapılan analizde okuma kaygısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Ancak okuma motivasyonu ve okuma alışkanlığı değişkenlerinde e-kitap okuyan grup lehine anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmiştir.

3.3. Z Kuşağının Okuma Kaygı, Motivasyon ve Alışkanlık Düzeyleri Arasındaki İlişki

Katılımcıların okuma kaygısı, okuma motivasyonu ve okuma alışkanlıkları arasındaki ilişki Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı ile incelenmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların Okuma Kaygısı, Okuma Motivasyonu ve Okuma Alışkanlıkları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Korelasyon Değerleri

Değişkenler	1.Okuma Kaygısı	2.Okuma Motivasyonu	3.Okuma Alışkanlığı
1. Okuma Kaygısı	-		
2. Okuma Motivasyonu	.40**	-	
3. Okuma Alışkanlığı	.08	.48**	-

***.Korelasyonlar .01düzeyinde anlamlıdır (2-tailed).*

**.Korelasyonlar .05 düzeyinde anlamlıdır (2-tailed).*

Tablo 5 incelendiğinde katılımcıların okuma motivasyonu ile okuma kaygısı ve okuma alışkanlıkları arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Katılımcıların okuma kaygısı ve okuma alışkanlıkları arasındaki ilişki ise anlamlı değildir. Yani okuma motivasyonu arttıkça okuma kaygısı ve okuma alışkanlığı da artmaktadır.

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Eğitim hem toplumun beklentilerine göre hem de eğitimin öznesi olan öğrencinin ilgi, istek ve gereksinimlerine göre biçimlenir. Bu nedenle değişen zaman içinde eğitimin öznesi olan öğrencilerin değişen ilgi, tutum ve alışkanlıklarının belirlenmesi bir zorunluluktur. Günümüz ortaokul ve lise öğrencilerini kapsayan z kuşağının genelde dil becerilerinin, özelde de okuma duygu ve davranışlarının araştırılması, Türkçe öğretiminin planlanması bağlamında oldukça önemlidir. Bu problem durumdan hareketle gerçekleştirilen bu araştırmada; z kuşağının okuma kaygı, motivasyon ve alışkanlık düzeyleri belirlenmiştir. Araştırmanın sonuçları, aşağıda özetlenmektedir:

- Katılımcıların okuma kaygısı, orta düzeydedir.
- Katılımcıların okuma motivasyonu, ortalamanın üstündedir.
- Katılımcıların okuma alışkanlığı, ortalamanın biraz üstündedir.
- Kız öğrencilerin okuma kaygı, motivasyon ve alışkanlığının erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.
- Lise öğrencilerinin okuma kaygısının ortaokul öğrencilerinden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Okuma motivasyonu ve okuma alışkanlığı düzeylerinde lise öğrencileri ile ortaokul öğrencileri arasında anlamlı bir fark olmadığı gözlemlenmiştir.
- Okuma kaygısı bağlamında e-kitap okuyanlarla okumayanlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Okuma motivasyonu ve okuma alışkanlığı değişkenlerinde e-kitap okuyan grup lehine anlamlı bir farklılık olduğu gözlemlenmiştir.
- Katılımcıların okuma motivasyonu ile okuma kaygısı ve okuma alışkanlıkları arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Katılımcıların okuma kaygısı ve okuma alışkanlıkları arasındaki ilişki ise anlamlı değildir. Yani okuma motivasyonu arttıkça okuma kaygısı ve okuma alışkanlığı da artmaktadır.

Alan yazınında z kuşağının okuma kaygı, motivasyon ve alışkanlıklarını ele alan herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle bu çalışmanın sonuçlarıyla alan yazını arasında doğrudan bir karşılaştırma yapmak olanaklı değildir. Ancak Gültekin ve Şahin'in (2022), z kuşağının okuma tercihlerini ele alan çalışmasıyla bu çalışmanın sonuçları karşılaştırılabilir. Gültekin ve Şahin (2022), z kuşağının anlatım bakımından sürükleyici ve ilgi çekici, içerik bakımından sade ve basit kitapları okumayı daha çok tercih ettiğini tespit etmiştir. Ayrıca söz konusu araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğu okumaktan haz duyduğunu belirtmiştir. Gültekin ve Şahin'in söz konusu bulguları; bu araştırmada tespit edilen, katılımcıların okuma motivasyonunun ortalamanın üstünde olduğu bulgusuyla örtüşmektedir.

Bu çalışma, z kuşağının okuma motivasyonunun ortalamanın üstünde, okuma alışkanlığının ise ortalamanın biraz üstünde olduğunu göstermiştir. Başka bir deyişle araştırmaya katılan ortaokul ve lise öğrencilerinin okuma motivasyonu, yeterli ölçüde okuma davranışına ve kültürüne dönüşmemiştir. Bu bağlamda öğrencilerin okuma motivasyonlarını yönlendirecek bir okuma rehberliğine gereksinim duydukları söylenebilir.

Alan yazınında z kuşağının dil becerilerini konu eden çalışmalar çok sınırlıdır. Öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerine uygun, öğrenci merkezli bir Türkçe öğretimi için z

kuşağının dil becerilerini araştıran çalışmalara gereksinim vardır. Ayrıca derinlemesine görüşmelerle z kuşağının okuma kaygısının nedenleri; okuma kaygısını azaltabilecek, okuma motivasyon ve alışkanlığını artırabilecek etkinlikler de belirlenmelidir.

Kaynakça

- Adıgüzel, O., Batur, H. ve Ekşili, N. (2014). Kuşakların değişen yüzü ve y kuşağı ile ortaya çıkan yeni çalışma tarzı: mobil yakalılar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 165-182.
- Altunbay, M. ve Bıçak, N. (2018). Türkçe eğitimi derslerinde “z kuşağı” bireylerine uygun teknoloji tabanlı uygulamaların kullanımı. *ZFWT*, 10 (1), 127-142.
- Ardıç, E. ve Altun, A. (2017). Dijital çağın öğreneni. *Uluslararası Sosyal Bilimlerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1, 12-30.
- Aydemir, Z. ve Öztürk, E. (2013). Metinlere yönelik okuma motivasyonu ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *İlköğretim Online*, 12 (1), 66-76.
- Ayhün, S. (2013). Kuşaklar arasındaki farklılıklar ve örgütsel yansımaları. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 1, 93-112.
- Çetin, C. ve Karalar, S. (2016). X, y ve z kuşağı öğrencilerin çok yönlü ve sınırsız kariyer algıları üzerine bir araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 28, 157-197.
- Gültekin, G. ve Şahin, A. (2022). Z kuşağının okuma tercihleri. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 6 (1), 29-45.
- Helsper, E. J., & Eynon, R. (2016). Dijital yerliler: kanıt nerede. (M. Uyar, Çev.) H. Hülür ve C. Yaşın (Ed). *Yeni Medya: Kullanıcının Yükselişi* içinde, 39-62.
- Kanatlı, F. (2022). Kuşak çatışmasızlığı. *İçel Sanat Kulübü Bülteni*, 226, 11-13.
- Karasar, N. (2008). *Araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kavalcı, K. ve Ünal, S. (2016). Y ve z kuşaklarının öğrenme stilleri ve tüketici karar verme tarzları açısından karşılaştırılması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (3), 1033-1050.
- Keleş, H. N. (2011). Y kuşağı çalışanlarının motivasyon profillerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3 (2), 129-139.
- Mannheim, K. (2018). *Bilgi Sosyolojisi*. (M. Yalçınkaya, Çev). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Melanlıoğlu, D. (2014). Okuma kaygısı ölçeğinin psikometrik özelliklerinin belirlenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 39 (176), 95-105.
- TDK (2011). *Güncel Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK.
- Tok, M., Küçük, B. ve Kırmacı, Ö. (2015). Ortaokul kitap okuma alışkanlığı ölçeği: geçerlik güvenirlik çalışması. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 11 (2), 694-716.

Extended Abstract

The Aim of the Research

It is observed that with the changing time, the interests, needs and habits of new generations also change. It has been stated in various studies that those born after 2000, called the Generation Z, or Gen Z, have many different interests and needs from the previous generations in many respects. In this context, the reading emotions and behaviors of the Gen Z is also a subject worth investigating. The determination of the reading approaches and actions of the Gen Z is important in terms of planning and implementation of reading education. The aim of this study is to determine the reading anxiety, motivation and habit levels of students born after 2000, called "Gen Z".

In the study, answers to three questions were sought:

1. What are the reading anxiety, motivation and habit levels of Gen Z?
2. Do the reading anxiety, motivation and habit levels of the Gen Z show a significant difference according to "education level, gender and e-book reading status"?
3. What is the relationship between the reading anxiety, motivation and habit levels of the Gen Z?

The study is expected to contribute to research and applications in the field of reading education.

Method

In this study, which is a descriptive field research, scanning model was used. The research group consists of a total of 316 students, 149 of whom are secondary school and 167 are high school. The students participating in the research live in a province in the south of Turkey. 212 of the participants are female students and 104 are male students. 149 of these students are secondary school students and 167 are high school students. It was seen that while 94 students stated that they regularly read e-books, 222 students did not read e-books.

"Reading Motivation Scale for Texts" (Aydemir and Öztürk, 2013), "Reading Anxiety Scale" (Melanlıoğlu, 2014) and "Book Reading Habit Scale" (Tok, Küçük, and Kırmacı, 2015) were used as data collection tools. In order to determine whether the reading anxiety, motivation and habituation levels of the Gen Z differ according to the variables, the difference tests between the means were carried out. For this purpose, first of all, whether the dependent variable is normally distributed at the independent variable level was examined. Since the number of participants in the research group was 333, Kolmogrov-Smirnov, one of the normality tests, was considered. 17 extreme values were excluded and as a result of the normality test of 316 participants ($p>0.05$), it was observed that the data were normally distributed over the total score. For this reason, t-test for Independent Samples from parametric statistics was used in data analysis. Pearson correlation analysis was used in the relationship between the scales.

Conclusion and Suggestions

As a result of the study, it was determined that the participants of the study had an average level of reading anxiety, an above-average reading motivation, and a slightly above-average reading habit. The results of the study are summarized below:

- The reading anxiety of the participants is moderate.
- The reading motivation of the participants is above the average.
- The reading habit of the participants is slightly above the average.
- It was determined that female students' reading anxiety, motivation and habits were significantly higher than male students.
- It has been determined that the reading anxiety of high school students is significantly higher than that of secondary school students. It was observed that there was no significant difference between high school students and secondary school students in terms of reading motivation and reading habits.
- In the context of reading anxiety, it was determined that there was no significant difference between those who read e-books and those who did not. It was observed that there was a significant difference in favor of the group reading e-books in the variables of reading motivation and reading habit.
- It is seen that there is a positive and moderately significant relationship between the reading motivation of the participants and their reading anxiety and reading habits. The relationship between the reading anxiety and reading habits of the participants is not significant. In other words, as reading motivation increases, reading anxiety and reading habits also increase.

Studies on the language skills of Gen Z are very limited in the literature. There is a need for “generational”-centered studies for a Turkish language teaching in accordance with the interests and needs of students. In addition, with in-depth interviews, the reasons for the reading anxiety of the Gen Z, activities that can reduce reading anxiety and increase reading motivation and habits should be determined.